

161 Κυκλαδικές αρχαιότητες: Η αντιστροφή του επαναπατρισμού

Μαρία Καραμανώφ

Πρόεδρος του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος
τ. Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας

Οι 161 Κυκλαδικές αρχαιότητες, η τύχη των οποίων διακυβεύεται τις τελευταίες μέρες, ανήκουν σύμφωνα με το νόμο στο Ελληνικό Δημόσιο. Δεν βρίσκονται όμως στην κατοχή του αλλά, άγνωστο πώς, στα χέρια τρίτου στο εξωτερικό. Ο ιδιώτης αυτός ούτε ισχυρίζεται ούτε βεβαίως αποδεικνύει ότι τα ευρήματα αυτά έχουν περιέλθει στην κατοχή του με νόμιμο τρόπο, δηλ. κατόπιν αδείας του Ελληνικού Δημοσίου. Άρα, από τη στιγμή που εμφανίσθηκαν, το Δημόσιο οφείλει και δικαιούται να του ζητήσει να μας τα επιστρέψει όλα και αμέσως, αφού προηγηθεί η νόμιμη διαδικασία τεκμηρίωσής τους σύμφωνα με τον αρχαιολογικό νόμο και τη νομοθεσία για την αρχαιοκαπηλία. Η διαδικασία αυτή δεν είναι άγνωστη ούτε νέα. Έχει χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά αρκετές φορές στο παρελθόν, με τελευταία επιτυχία τον πρόσφατο επαναπατρισμό, μετά από ενέργειες των διωκτικών αρχών της Νέας Υόρκης, 47 ευρημάτων από τη συλλογή Στάινχαρτ τον Δεκέμβριο 2021.

Και όμως. Το Ελληνικό Δημόσιο, αδιαμφισβήτητος ιδιοκτήτης των 161 αρχαιοτήτων και εκπροσωπούμενο από το Υπουργείο Πολιτισμού, αντί να προσφύγει στη νόμιμη αυτή διαδικασία, σπεύδει να συνάψει Σύμβαση με την οποία η μοναδική αυτή συλλογή, αφού περάσει από τα χέρια του εν λόγω ιδιώτη στην κατοχή νεοσυσταθέντος Ιδρύματος στο Ντέλαγουερ Η.Π.Α., θα καταλήξει στο Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης (MET) όπου θα εκτίθεται για τα επόμενα 50 χρόνια. Από αυτήν θα μας παραχωρούνται με δόσεις 15 αντικείμενα ανά 5ετία για να εκτίθενται στο Κυκλαδικό Μουσείο με τον όρο ότι θα τα αντικαθιστούμε, για όσο χρόνο θα λείπουν από το MET, με άλλα ίσης αξίας.

Η Σύμβαση αυτή εισάγεται κατεπειγόντως προς κύρωση την Πέμπτη 9/9/2022 στη Βουλή.

Είναι μια Σύμβαση αναμφισβήτητα επωφελής για τον ιδιώτη κάτοχο της συλλογής. Σε ένα δύσκολο για τους αρχαιοκάπηλους διεθνές διωκτικό κλίμα, απαλλάσσεται από τον κίνδυνο να εμπλακεί σε περιπέτειες.

Είναι μια Σύμβαση επωφελής αλλά και πολλαπλώς επικερδής για το MET. Εμπλουτίζει τις συλλογές του με μοναδικά αρχαιοελληνικά ευρήματα χωρίς να

διατρέχει τον κίνδυνο κατασχέσεων από τις εισαγγελικές αρχές της χώρας του, αφού η κατοχή των ευρημάτων αυτών θα έχει πλέον νομιμοποιηθεί από την ίδια την Ελληνική Βουλή.

Είναι όμως μια Σύμβαση αναμφισβήτητα επαχθής και απαξιωτική για το Ελληνικό Δημόσιο. Μολονότι κύριος της συλλογής (ιδιότητα την οποία δεν αμφισβητούν οι αντισυμβαλλόμενοί του), παραιτείται ουσιαστικά από το δικαίωμά του να επιτύχει τον άμεσο και πλήρη επαναπατρισμό της, νομιμοποιεί τη μέχρι τούδε κατοχή της από τρίτους και παρατείνει την παραμονή της στο εξωτερικό για άλλα 50 χρόνια.

Η σκοπιμότητα της Σύμβασης αυτής είναι ακατανόητη. Το μεγάλο όμως πρόβλημα βρίσκεται στη νομιμότητά της. Όχι μόνο την τυπική, δηλ. την παράκαμψη των διαδικασιών του Αρχαιολογικού Νόμου και την ad hoc τροποποίησή του με την προσφυγή στις συνοπτικές διαδικασίες της κύρωσης μιας Σύμβασης. Το πρόβλημα έγκειται κυρίως στην ουσιαστική νομιμότητα της Σύμβασης αυτής, στο ηθικό της έρεισμα και στις συνέπειες που θα έχει η στάση αυτή για τη χώρα μας, η οποία ως γνωστό βρίσκεται στην κορυφή της παγκόσμιας λίστας των θυμάτων της αρχαιοκαπηλίας.

Κάποιοι θα σπεύσουν ίσως να αντιτάξουν στα παραπάνω τη γνωστή λαϊκή παροιμία. Ξεχνούν όμως ότι στην προκειμένη περίπτωση ο “γάιδαρος” ήταν και είναι δικός μας. Ουσιαστικά εμείς τον χαρίζουμε και μάλιστα σ’ αυτόν που μας τον είχε πάρει και τους φερόμενους ως διαδόχους του. Είμαστε πάντως ενθουσιασμένοι, αφού θα μας επιτρέπει να ρίχνουμε πότε-πότε μια ματιά σε κάποια από τα δόντια του.

Αθήνα, 6 Σεπτεμβρίου 2022